

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทนี้เป็นการนำเสนอระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา นิยามศัพท์ นิยามตัวแปร และการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล รายละเอียดในแต่ละส่วนมีดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อมูลจากโครงการวิจัยเรื่องผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อสภาพการณ์แรงงานข้ามชาติ โดยโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดโครงการวิจัยเรื่องผลกระทบของการย้ายถิ่นข้ามชาติต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นโครงการวิจัยระยะที่ 2 ตามพันธกรณีขององค์การรัฐสภาอาเซียน (AIPO)

โครงการวิจัยเรื่องผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อสภาพการณ์แรงงานข้ามชาติ ดำเนินการในปี พ.ศ. 2542 โดยวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหน่วยงานหลัก ร่วมกับสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1.1 วิธีการเลือกตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ใช้ข้อมูลการย้ายถิ่นของแรงงานในภาคต่างๆ ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมมาใช้เป็นกรอบในการเลือกกลุ่มแรงงานตัวอย่าง โดยใช้แบบแผนการเลือกกลุ่มแรงงานตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sample) การเลือกตัวอย่างดำเนินการในขั้นแรกโดยวิธีการเลือกภาคที่มีแรงงานย้ายถิ่นออกไปทำงานในต่างประเทศสูงที่สุด ซึ่งก็คือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากนั้นจึงแบ่งพื้นที่ของภาคดังกล่าวเป็น 2 ส่วน คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 2 คือ การเลือกจังหวัดที่ใช้เป็นตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนล่าง โดยใช้เกณฑ์การเลือกจังหวัดที่มีแรงงานย้ายถิ่นออกสูงที่สุด จังหวัดที่ถูกเลือกเป็นตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี ส่วนตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ

ขั้นตอนที่ 3 คือ การเลือกอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านตัวอย่าง โดยเลือกพื้นที่ที่มีการย้ายถิ่นออกสูงที่สุดในแต่ละจังหวัด จากนั้นจึงกำหนดขนาดของตัวอย่างในการสำรวจของโครงการนี้เป็น 500 ราย

ขั้นตอนที่ 4 คือ การสัมภาษณ์แรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติชาวไทย โดยสุ่มสัมภาษณ์ผู้เข้าข่าย 1 คนต่อครัวเรือน หากครัวเรือนใดมีผู้เข้าข่ายมากกว่า 1 คน ก็จะทำการสุ่มเลือกสัมภาษณ์เพียง 1 คน ในการนี้ได้แรงงานที่เป็นตัวแทนของศึกษาจำนวน 528 ราย จากที่ตั้งเป้าหมายไว้ 500 ราย (วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ, 2544: 1-2)

2.1.2 ประชากรตัวอย่าง

ประชากรตัวอย่างของการศึกษานี้ คือ แรงงานไทยที่เคยย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานในต่างประเทศในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยมีแรงงานตัวอย่างที่สัมภาษณ์ได้ทั้งสิ้น 528 ราย

2.1.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลในโครงการวิจัยชุดนี้ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติในด้านต่างๆ ทั้งในด้านข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ข้อมูลภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมของแรงงาน เป็นต้น และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น การทำงาน สุขภาพ และการอยู่อาศัย ซึ่งได้แก่ ประวัติการย้ายถิ่น เครือข่ายทางสังคม ความสัมพันธ์และปัญหาเกี่ยวกับนายจ้าง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความคาดหวังที่จะย้ายถิ่นในอนาคต สุขภาพอนามัยและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ในประเทศปลายทาง และลักษณะของที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค

การศึกษานี้มีตัวแปรอิสระที่นำมาใช้วิเคราะห์ ซึ่งปรากฏในข้อคำถามของแบบสอบถาม ดังนี้

- 1) ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยตัวแปรภายใต้ปัจจัยภูมิหลังทางประชากรของแรงงาน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส
- 2) ประวัติการย้ายถิ่น ซึ่งในครั้งนี้จะดึงมาเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่นครั้งล่าสุดประกอบด้วยตัวแปรภายใต้ปัจจัยภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น คือ ประเภทของการประกอบอาชีพในประเทศปลายทาง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง รายได้ในประเทศปลายทาง และประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ

สำหรับตัวแปรตามได้จากข้อคำถามในเรื่องผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติชาวไทยภายหลังกลับจากการทำงานในต่างประเทศ โดยวัดจาก

ความคิดเห็นของแรงงานที่ประเมินสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวก่อนและหลังจากที่ย้ายถิ่นครั้งล่าสุด

2.2 ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตการศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของแรงงานข้ามชาติจากการย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศครั้งล่าสุด โดยพิจารณาปัจจัยภูมิหลังทางประชากรและปัจจัยภูมิหลังที่เกี่ยวกับการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติในเชิงสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษานี้มีขอบเขตและข้อจำกัดดังนี้

1) เนื่องจากการศึกษานี้วัดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวจากความคิดเห็นของแรงงานเพียงอย่างเดียว ไม่ได้วิเคราะห์ความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัวต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นของแรงงานโดยตรง ข้อค้นพบที่ได้จึงเป็นความคิดเห็นของแรงงานเท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วอาจมีผลกระทบมากกว่านี้ที่ตัวแรงงานไม่ทราบ จึงอาจเกิดผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

2) การศึกษานี้เลือกแรงงานตัวอย่างจากจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดชัยภูมิ ข้อสรุปหรือข้อค้นพบที่ได้จึงเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่ครอบครัวได้รับจากการย้ายถิ่นของแรงงานในสองจังหวัดนี้เท่านั้น ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวอาจมีความแตกต่างจากข้อค้นพบในเขตพื้นที่อื่น

3) การศึกษาในเรื่องผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ ควรสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบแผนการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวตามช่วงเวลาต่างๆ ทั้งก่อนและหลังการย้ายถิ่น เพื่อให้เห็นภาพผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง แต่เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยตามขวาง จึงอาจส่งผลต่อการนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้ประโยชน์

4) การสุ่มเลือกแรงงานตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งอาจจะไม่ใช่ตัวแทนที่ดีของประชากร ดังนั้น การสรุปผลและการนำไปใช้ประโยชน์จึงควรกระทำอย่างระมัดระวัง

5) สถานภาพสมรสเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการย้ายถิ่น แต่ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ไม่ได้สอบถามสถานภาพสมรสของแรงงานก่อนการย้ายถิ่นโดยตรง จึงต้องใช้ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับคู่สมรสก่อนการย้ายถิ่นมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างตัวแปรสถานภาพสมรสแทน ผลที่ได้จากการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ในส่วนของตัวแปรสถานภาพสมรสจึงอาจถูกรบกวนจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลในมิตินี้

2.3 นิยามศัพท์

คำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีนิยามดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่ประเมินจากความคิดเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวก่อนและหลังจากการย้ายถิ่นข้ามชาติครั้งล่าสุด โดยพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สิ่งอำนวยความสะดวก ที่อยู่อาศัย ที่ดินปลูกบ้าน ที่ดินเพื่อทำนาทำไร่ และการคืนหนี้สิน (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในนิยามตัวแปรตามในหน้า 26)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมของครอบครัว หมายถึง ผลกระทบทางด้านสังคมที่ประเมินจากความคิดเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับครอบครัวก่อนและหลังจากการย้ายถิ่นข้ามชาติครั้งล่าสุด โดยพิจารณาจากความเป็นอยู่โดยรวม ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว การเลี้ยงดูบุตร การดูแลบิดามารดา/ผู้สูงอายุ การดูแลคู่สมรส การดูแลญาติพี่น้อง และการยอมรับจากคนในชุมชน (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในนิยามตัวแปรตามในหน้า 27)

แรงงานข้ามชาติ ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง กลุ่มแรงงานที่ตกเป็นตัวอย่างที่เคยย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

แรงงานมีฝีมือ (skilled labour) หมายถึง แรงงานที่มีความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ หรือความเจตนาในการปฏิบัติงานซึ่งอาจเกิดจากการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาจึงสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพและปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ (พัฒนาวดี ชูโต และคณะ, 2546: 25)

แรงงานไร้ฝีมือ (unskilled labour) หมายถึง แรงงานไม่มีความรู้ ความชำนาญ ด้านทักษะฝีมือแรงงาน เป็นงานที่ใช้กำลังแรงงานเป็นหลัก เช่น กรรมกรก่อสร้าง งานเกษตรกรรมในฟาร์ม ผู้ช่วยแม่บ้าน พนักงานทำความสะอาด และพนักงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น (อมรศักดิ์ วงศ์ปราชญ์, 2539: 27)

2.4 นิยามตัวแปร

การศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ภายหลังจากการย้ายถิ่นข้ามชาติที่มีต่อครอบครัว ได้ให้นิยามตัวแปรที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.1 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามของการศึกษานี้ คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ภายหลังจากกลับจากการไปทำงานในต่างประเทศ วัดจากความคิดเห็นของแรงงานข้ามชาติโดยเปรียบเทียบสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวก่อนและหลังจากการย้ายถิ่นครั้งล่าสุด ในการนี้ได้จากข้อคำถาม (F.21) ที่ว่า การไปทำงานต่างประเทศของแรงงานนั้น มีผลดีหรือผลเสียต่อชีวิตและครอบครัวในด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร

ด้านเศรษฐกิจ วัดจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (F.21d) สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน (F.21e) ที่อยู่อาศัย (F.21f) ที่ดินที่ปลูกบ้าน (F.21g) ที่ดินเพื่อทำนาทำไร่ (F.21h) และการค้ำหนัสนี้สิน (F.21i) โดยมีรายละเอียดของข้อคำถามและเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ข้อที่ F.21d ถามว่า “ภายหลังจากกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของท่านเป็นอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21e ถามว่า “ภายหลังจากกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวของท่านเป็นอย่างไร”

มากขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
น้อยลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21f ถามว่า “ภายหลังจากกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ สภาพบ้านที่ท่านอยู่อาศัยเป็นอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21g ถามว่า “ภายหลังจากกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ที่ดินที่ใช้เพื่อปลูกบ้านมีมากขึ้นหรือไม่อย่างไร”

มากขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
น้อยลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21h ถามว่า “ภายหลังกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ที่ดินที่ใช้ทำนาทำไร่มีมากขึ้นหรือไม่อย่างไร”

มากขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
น้อยลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21i ถามว่า “ภายหลังกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ การใช้ที่ดินนี้สิ้นของครอบครัวเป็นอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

คะแนนของความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจทั้ง 6 ข้อ จึงมีพิสัยของคะแนนเท่ากับ 0 ถึง 12 คะแนน

ด้านสังคม วัดจากความเป็นอยู่โดยรวม (F.21j) ความสัมพันธ์กับคนภายในครอบครัว (F.21k) การเลี้ยงบุตร (F.21m) การดูแลบิดามารดา/ผู้สูงอายุ (F.21n) การดูแลคู่สมรส (F.21o) การดูแลญาติพี่น้อง (F.21p) และการยอมรับจากคนในชุมชน (F.21u) โดยมีรายละเอียดของข้อคำถามและเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ข้อที่ F.21j ถามว่า “ภายหลังกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นอยู่ของครอบครัวของท่านเป็นอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21k ถามว่า “ภายหลังกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ท่านมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวของท่านอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21m ถามว่า “ภายหลังกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ท่านมีความคิดเห็นว่าการเลี้ยงบุตรของท่านได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21n ถามว่า “ภายหลังกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ท่านมีความคิดเห็นว่า บิดา มารดา หรือผู้สูงอายุในครอบครัวของท่านได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21o ถามว่า “ภายหลังกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ท่านมีความคิดเห็นว่า คู่สมรสของท่านได้รับการดูแลเป็นอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21p ถามว่า “ภายหลังกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ท่านมีความคิดเห็นว่า ญาติพี่น้องของท่านได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

ข้อที่ F.21u ถามว่า “ภายหลังกลับจากการไปทำงานต่างประเทศ ท่านมีความคิดเห็นว่า ชุมชนที่ครอบครัวของท่านอยู่อาศัยให้การยอมรับในครอบครัวของท่านอย่างไร”

ดีขึ้น	2	คะแนน
เหมือนเดิม	1	คะแนน
แย่ลง	0	คะแนน

คะแนนความคิดเห็นด้านสังคมรวม 7 ข้อ มีพิสัยของคะแนนเท่ากับ 0 คะแนน ถึง 14 คะแนน

2.4.2 ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระของการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรทั้งหมด 8 ตัว คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ประเภทของการประกอบอาชีพในประเทศปลายทาง รายได้ในประเทศปลายทาง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง และประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ นิยามในแต่ละตัวแปรมีดังนี้

1) เพศ หมายถึง เพศของแรงงานที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา แบ่งเป็น

- เพศชาย
- เพศหญิง

2) อายุ หมายถึง อายุของแรงงานก่อนเดินทางไปต่างประเทศครั้งสุดท้าย (คำนวณได้จากผลต่างระหว่างอายุที่แท้จริงในข้อคำถาม A.2 กับ ผลลัพธ์ที่ได้จากการนำปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นปีที่ดำเนินการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ลบด้วยปี พ.ศ. ที่แรงงานย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศครั้งสุดท้ายในข้อคำถามที่ C.5.2) ซึ่งจัดกลุ่มเป็น

- 24 ปี หรือต่ำกว่า
- 25 ถึง 29 ปี
- 30 ถึง 34 ปี
- 35 ถึง 39 ปี
- ตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป

3) ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดของแรงงาน (จากข้อคำถาม A.4) แบ่งเป็น

- ระดับประถมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า
- ระดับประถมศึกษาตอนปลาย
- ตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป

4) สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพสมรสของแรงงานไทยก่อนย้ายถิ่นไปทำงานในประเทศปลายทางในครั้งล่าสุด (เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ศึกษาไม่ได้สอบถามถึงสถานภาพสมรสของแรงงานย้ายถิ่นโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้คำถามในข้อ D.39 มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างตัวแปรสถานภาพสมรส) ดังนี้

- สมรส (คือ แรงงานที่มีคู่สมรสก่อนย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศในครั้งล่าสุด โดยได้จากผู้ที่ตอบว่าก่อนการย้ายถิ่นตนมีปัญหาเกี่ยวกับคู่สมรส หรือผู้ที่ตอบว่าไม่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับคู่สมรส)
- โสดหรือมีสถานภาพสมรสอื่นๆ (แสดงว่ายังไม่ได้มีคู่สมรสก่อนไปทำงานต่างประเทศ)

5) ประเภทของการประกอบอาชีพในประเทศปลายทาง หมายถึง ประเภทของงานระหว่างไปทำงานต่างประเทศของแรงงานผู้ตอบแบบสอบถาม (ข้อคำถาม C.5.5) แบ่งเป็น

- แรงงานที่ประกอบอาชีพในประเภทมีฝีมือและกึ่งฝีมือ
- แรงงานที่ประกอบอาชีพในประเภทไร้ฝีมือ

6) รายได้ในประเทศปลายทาง หมายถึง รายได้เป็นรายเดือนในขณะที่แรงงานผู้ตอบแบบสอบถามไปทำงานในต่างประเทศ (ข้อคำถาม E.12)

- ต่ำกว่า 10,000 บาท
- 10,000 ถึง 15,000 บาท
- 15,001 ถึง 20,000 บาท
- สูงกว่า 20,000 บาทขึ้นไป

7) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง หมายถึง จำนวนปีในการไปทำงานในต่างประเทศของแรงงานผู้ตอบแบบสอบถาม (ข้อคำถาม C.5.7) แบ่งเป็น

- น้อยกว่า 2 ปี
- ตั้งแต่ 2 ถึง 3 ปี
- นานกว่า 3 ปีขึ้นไป

8) ประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ หมายถึง จำนวนครั้งทั้งหมดของการย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศของแรงงานผู้ตอบแบบสอบถาม (ข้อคำถาม C.4) แบ่งเป็น

- 1 ครั้ง
- 2 ครั้ง
- 3 ครั้งขึ้นไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดของประเทศปลายทางที่แรงงานเข้าไปทำงานครั้งล่าสุด โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ได้แก่ ประเทศอิสราเอล ซาอุดีอาระเบีย การ์ต้า อิรัก คูเวต ลิเบีย อหรับ)
- เอเชียตะวันออก (ได้แก่ ประเทศไต้หวัน ฮองกง ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้)
- เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ลาว และบรูไน)

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การศึกษาความคิดเห็นของแรงงานข้ามชาติเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวภายหลังกลับจากการทำงานในต่างประเทศ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติเชิงพรรณนา นำเสนอข้อมูลที่เป็นตัวแปรระดับจัดกลุ่มและจัดอันดับด้วยวิธีการแจกแจงความถี่และการกระจายร้อยละ ส่วนตัวแปรระดับช่วงนำ

เสนอข้อมูลเพิ่มเติมด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ยกเว้นตัวแปรรายได้ในประเทศปลายทางนำเสนอด้วยค่ามัธยฐานแทนค่าเฉลี่ย เนื่องจากค่าเฉลี่ยมักจะเบี่ยงไปตามค่าสูงสุดหรือค่าต่ำสุด

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางใดและเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยพิจารณาจากตารางไขว้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการย้ายถิ่นข้ามชาติกับตัวแปรอิสระ และศึกษาว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือไม่ด้วยค่า F-Test นอกจากนี้เพื่อศึกษาว่าความสัมพันธ์ที่ปรากฏในระดับ 2 ตัวแปรมีรูปแบบทิศทางความสัมพันธ์คงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไรเมื่อได้รับอิทธิพลจากตัวแปรควบคุมด้วย

2.6 ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูล โดยมีรูปแบบการนำเสนอแตกต่างกันตามระดับของตัวแปร กล่าวคือ ตัวแปรระดับจัดกลุ่ม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และประเภทของการประกอบอาชีพในประเทศปลายทาง จะนำเสนอข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และการกระจายร้อยละ หากเป็นตัวแปรระดับช่วง ได้แก่ อายุ รายได้ในประเทศปลายทาง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง และประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าคะแนนต่ำสุด และค่าคะแนนสูงสุด งานวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดของปัจจัยภูมิหลังทางประชากรของแรงงานและปัจจัยภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ (ปรากฏในตารางที่ 1) ดังนี้

เพศ

ตัวอย่างของแรงงานข้ามชาติในการศึกษารุ่นนี้ ร้อยละ 91.7 เป็นเพศชาย ในขณะที่เพศหญิงมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 8.3 เท่านั้น การที่เพศหญิงน้อยกว่าเพศชายมากนั้น เนื่องจากแรงงานสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มเริ่มไปทำงานต่างชาติในช่วง 2-3 ปีก่อนหน้าการสำรวจ จึงมีสัดส่วนของแรงงานหญิงที่ไปทำงานต่างประเทศน้อยกว่าเพศชายมาก ประกอบกับแรงงานหญิงอีกส่วนหนึ่งยังคงอยู่ในต่างประเทศยังไม่ได้กลับมาในช่วงที่ยังสำรวจ

อายุ

จากข้อมูล พบว่าแรงงานที่ตกเป็นตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 31.4 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุ 24 ปี หรือต่ำกว่า (ร้อยละ 24.7) รองลงมา คือ แรงงานที่มีอายุ 30-34 ปี, 35-39 ปี, 25-29 ปี และตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 21.3, ร้อยละ 20.7, ร้อยละ 18.6 และร้อยละ 14.8 ตามลำดับ)

ตารางที่ 1 การแสดงร้อยละและจำนวนของแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติ จำแนกตามปัจจัยภูมิหลังทางประชากรของแรงงานและปัจจัยภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ

ปัจจัยภูมิหลังทางประชากร และปัจจัยภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ	ร้อยละ	จำนวน
เพศ		
ชาย	91.7	484
หญิง	8.3	44
รวม	100.0	528
อายุ		
24 ปี หรือต่ำกว่า	24.7	130
25-29	18.6	98
30-34	21.3	112
35-39	20.7	109
ตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป	14.8	78
รวม	100.0	527
	ค่าเฉลี่ย = 31.4	ค่าต่ำสุด = 16
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.4	ค่าสูงสุด = 51
ระดับการศึกษา		
ระดับประถมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า	52.7	278
ระดับประถมศึกษาตอนปลาย	30.5	161
ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป	16.9	89
รวม	100.0	528
สถานภาพสมรส		
สมรส	87.9	464
โสดหรือมีสถานภาพอื่นๆ	12.1	64
รวม	100.0	528

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยภูมิหลังทางประชากร และปัจจัยภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ	ร้อยละ	จำนวน
ประเภทของการประกอบอาชีพในประเทศปลายทาง		
ไร้ฝีมือ	87.1	460
มีฝีมือและกึ่งฝีมือ	12.9	68
รวม	100.0	528
รายได้ในประเทศปลายทาง		
ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท	21.2	110
10,000-15,000 บาท	44.0	229
15,001-20,000 บาท	21.3	111
สูงกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	13.5	70
รวม	100.0	520
	ค่ามัธยฐาน = 14,460.0	ค่าต่ำสุด = 2,800
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9068.8	ค่าสูงสุด = 80,000
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง		
น้อยกว่า 2 ปี	46.2	244
ตั้งแต่ 2 ถึง 3 ปี	43.4	229
นานกว่า 3 ปีขึ้นไป	10.4	55
รวม	100.0	528
	ค่าเฉลี่ย = 1.9	ค่าต่ำสุด = ต่ำกว่า 1 ปี
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.59	ค่าสูงสุด = 11
ประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ		
1 ครั้ง	40.3	213
2 ครั้ง	32.0	169
3 ครั้งขึ้นไป	27.7	146
รวม	100.0	528
	ค่าเฉลี่ย = 2.0	ค่าต่ำสุด = 1
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.1	ค่าสูงสุด = 6

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยภูมิหลังทางประชากร และปัจจัยภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ	ร้อยละ	จำนวน
ประเทศปลายทาง		
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้		
(ได้แก่ อิสรเอล ซาอุดีอาระเบีย การ์ต้า และอื่นๆ)	20.6	108
เอเชียตะวันออก		
(ได้แก่ ไต้หวัน ฮองกง ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้)	57.4	303
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้		
(ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ลาว และบรูไน)	22.0	117
รวม	100.0	528

ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนของผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่าสูงที่สุด (ร้อยละ 52.7) รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 30.5), และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป (ร้อยละ 16.9)

สถานภาพสมรส

ในด้านสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่สมรสแล้วถึงร้อยละ 87.9 ส่วนแรงงานที่เป็นโสดหรือมีสถานภาพสมรสอื่นๆ มีร้อยละ 12.1

ประเภทของการประกอบอาชีพในประเทศปลายทาง

แรงงานที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษารุ่นนี้ส่วนใหญ่เคยไปประกอบอาชีพในประเทศปลายทางเป็นแรงงานไร้ฝีมือ (ร้อยละ 87.1) ส่วนที่เหลืออีกเพียงร้อยละ 12.9 เป็นแรงงานมีฝีมือและกึ่งมีฝีมือ

รายได้ในประเทศปลายทาง

สำหรับรายได้ต่อเดือนในประเทศปลายทาง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้มัธยฐาน 14,460 บาท โดยมีสัดส่วนของแรงงานที่มีรายได้ในช่วง 10,000-15,000 บาทสูงที่สุด (ร้อยละ 44.0) รองลงมา คือ แรงงานที่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท (ร้อยละ 21.3) โดยมีสัดส่วนใกล้เคียงกับ

แรงงานที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 21.2) สำหรับแรงงานที่มีรายได้สูงกว่า 20,000 บาทขึ้นไปมีร้อยละ 13.5 เมื่อพิจารณาค่ารายได้ต่ำสุดและสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีรายได้ต่ำสุด 2,800 บาทต่อเดือน* และสูงสุด 80,000 บาท ต่อเดือน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง

การศึกษาครั้งนี้ พบว่าแรงงานเคยไปทำงานครั้งล่าสุดในประเทศปลายทางเป็นระยะเวลา น้อยกว่า 2 ปีมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 46.2) รองลงมา คือ แรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศ ปลายทางเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 2 ถึง 3 ปี (ร้อยละ 43.4) ตามด้วยนานกว่า 3 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 10.4) และหากพิจารณาค่าเฉลี่ยจะพบว่า โดยเฉลี่ยแรงงานไปอยู่ในต่างประเทศ 1.9 ปี มีค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 1.59 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทางต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ ต่ำกว่า 1 ปี และ 11 ปี ตามลำดับ

ประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ

แรงงานที่ตกเป็นตัวอย่างเคยย้ายถิ่นข้ามชาติเพียง 1 ครั้งในสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 40.3) รองลงมา คือ แรงงานที่เคยย้ายถิ่นข้ามชาติ 2 ครั้ง (ร้อยละ 32.0) ตามด้วยแรงงานที่เคยย้ายถิ่น ข้ามชาติ 3 ครั้งขึ้นไป (ร้อยละ 27.7) โดยเฉลี่ยแรงงานเคยย้ายถิ่นโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2 ครั้ง และมี ประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 1 ครั้ง และ 6 ครั้ง

ประเทศปลายทาง

แรงงานส่วนใหญ่ย้ายถิ่นไปทำงานในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกมากที่สุดถึงร้อยละ 57.4 (ได้แก่ ประเทศไต้หวัน ฮองกง ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้) รองลงมา คือ ประเทศในแถบเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ คือ ร้อยละ 22.0 (ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ลาว และบรูไน) ซึ่ง ใกล้เคียงกับการย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงกลาง คือ ร้อยละ 20.6 (ได้แก่ ประเทศอิสราเอล ซาอุดีอาระเบีย การ์ต้า และประเทศอื่นๆ)

* กรณีนี้เป็นแรงงานที่ไปทำงานเป็นลูกจ้างทำเฟอร์นิเจอร์ในประเทศมาเลเซียในปี 2541 ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท

2.7 ลักษณะทั่วไปของตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ในส่วนนี้แบ่งการพิจารณาเป็น 2 ด้าน คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจของครอบครัวจากการย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศ และอีกด้าน คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคมของครอบครัวจากการย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศ

ก. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจของครอบครัว

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่วัดและประเมินจากความคิดของผู้ถูกสัมภาษณ์ภายหลังกลับจากการทำงานในต่างประเทศจากข้อคำถามที่ว่า การไปทำงานต่างประเทศนั้นมีผลดีหรือผลเสียต่อชีวิตและครอบครัวของแรงงานในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีประเด็นคำถามรวม 6 ข้อ ได้แก่ 1) ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว 2) สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน 3) บ้านที่อยู่อาศัย 4) ที่ดินปลูกบ้าน 5) ที่ดินเพื่อทำนาทำไร่ และ 6) การใช้ที่ดินหินดิน โดยแต่ละข้อคำถามมีพิสัยของคะแนนเท่ากับ 0 คะแนน ถึง 2 คะแนน กล่าวคือ หากแรงงานผู้ถูกสัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่าแยกลงให้ 0 คะแนน เหมือนเดิม ให้ 1 คะแนน และมีความคิดเห็นว่าดีขึ้นให้ 2 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากทั้ง 6 ข้อมาคิดเป็นคะแนนรวมของผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ในตารางที่ 2 แสดงการกระจายร้อยละของคะแนนผลกระทบด้านเศรษฐกิจรวม 6 ข้อของกลุ่มตัวอย่างพบว่า คะแนนผลกระทบด้านเศรษฐกิจมีค่าน้อยที่สุด คือ 2 คะแนน และสูงที่สุดคือ 12 คะแนน คะแนนโดยเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 9.46 คะแนน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.62 เห็นได้ว่าแรงงานส่วนใหญ่ร้อยละ 58.8 มีคะแนนผลกระทบด้านเศรษฐกิจระหว่าง 9 ถึง 10 คะแนน ซึ่งสรุปได้ว่าแรงงานส่วนใหญ่เห็นว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นจากการย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศ

ตารางที่ 2 การกระจายร้อยละของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

คะแนนผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	ร้อยละ	จำนวน
0	-	-
1	-	-
2	0.4	2
3	0.4	2
4	1.1	6
5	1.1	6
6	2.7	14
7	3.6	19
8	10.3	54
9	21.1	110
10	37.7	197
11	15.5	81
12	5.9	31
รวม	100.0	522
คะแนนเฉลี่ย = 9.46	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.62	

ข. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคมของครอบครัว

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคมของครอบครัวได้จากข้อคำถามที่สอบถามความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ว่า การไปทำงานต่างประเทศมีผลดีต่อครอบครัวในด้านสังคมอย่างไร ซึ่งพิจารณาจาก 1) ความเป็นอยู่โดยรวม 2) ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว 3) การเลี้ยงดูบุตร 4) การดูแลบิดามารดาและผู้สูงอายุ 5) การดูแลคู่สมรส 6) การดูแลญาติพี่น้อง และ 7) การยอมรับจากคนในชุมชน โดยให้คะแนนความคิดเห็นในแต่ละข้อเช่นเดียวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น จากนั้นนำคะแนนทั้ง 7 ข้อมารวมกันเป็นคะแนนความคิดเห็นของแรงงานข้ามชาติเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคม

ตารางที่ 3 การกระจายร้อยละของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคม

คะแนนผลกระทบด้านสังคม	ร้อยละ	จำนวน
0	-	-
1	0.2	1
2	-	-
3	0.2	1
4	1.3	7
5	1.7	9
6	3.4	18
7	5.4	28
8	5.9	31
9	7.3	38
10	9.6	50
11	8.0	42
12	15.7	82
13	17.0	89
14	24.3	127
รวม	100.0	523
คะแนนเฉลี่ย = 11.19	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.69	

ข้อมูลในตารางที่ 3 แสดงการกระจายร้อยละของคะแนนผลกระทบด้านสังคม โดยคะแนนมีการกระจายตั้งแต่ 1 ถึง 14 คะแนน คะแนนเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 11.19 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.69 นอกจากนี้ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่าประมาณร้อยละ 57 ของแรงงานมีคะแนนรวมตั้งแต่ 12 ถึง 14 คะแนน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่ากว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานมีความเห็นว่าการย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศเป็นผลดีต่อสถานภาพของครอบครัวทางสังคม